

Публічна (соціальна) відповідальність вищої освіти: третя місія, служіння суспільству

Олена ОРЖЕЛЬ

доктор наук з державного управління, доцент
головний науковий співробітник
відділ взаємодії університетів та суспільства
Інститут вищої освіти НАПН України

TAM event – XIV International conference «European Integration of Ukraine' Higher Education in the context of Bologna Process. *Values in Higher Education*», 7.11.2025, KYIV

Науково-експертний дискурс про соціальну відповідальність університет (СВУ):

- Множинні концепції і тлумачення
- Розлоге, обширне тематико-проблемне поле:
 - СВУ і університетське лідерство
 - СВУ і якість вищої освіти
 - СВУ і співпраця університету з громадами
 - СВУ і третя університетська місія
 - СВУ і суспільний вплив
 - СВУ і досягнення Цілей стійкого розвитку
 - СВУ і благополуччя студентів, персоналу
 - СВУ і відкритість і підзвітність університету
 - СВУ і вихід за межі вежі із слонової кістки тощо

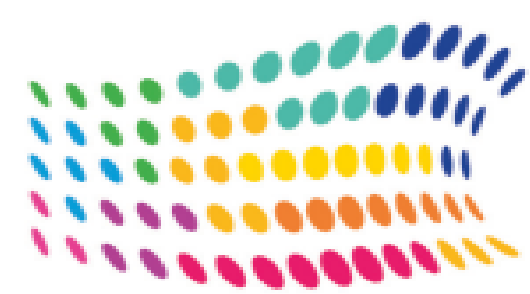
- Соціальна відповідальність університету – це свідоме й продуктивне вироблення та реалізація закладом вищої освіти внутрішніх і зовнішніх політик, що мають позитивний вплив на суспільство та запроваджені задля особистісного розвитку здобувачів вищої освіти, суспільного блага громад, регіонів, держави, людства, їх соціально-економічного та культурного розвитку.
- Реалізація соціальної відповідальності здійснюється університетами через:
 - активізацію взаємодії університетів з громадою;
 - розвиток людського капіталу, зокрема, забезпечення ринку праці висококваліфікованими працівниками;
 - трансформацію університетських місій, їх спрямування на служіння суспільству

Соціальна відповідальність університетів

Місія вищої освіти –
сприяти вдосконаленню
суспільства

(UNESCO, 1998)

EMPOWERING
EHEA Paris 2018
EUROPE'S YOUTH

Conférence ministérielle européenne
pour l'enseignement supérieur

PARIS COMMUNIQUÉ

Paris, May 25th 2018

Паризьке комюніке:

- «**public responsibility for and of higher education** form the backbone of the EHEA»
- «We ... encourage and support **higher education institutions** to fulfil **their social responsibility**»

Rome Ministerial Communiqué

19 NOVEMBER 2020

- «We are determined **to enable our higher education institutions to engage with our societies** to address the multiple threats to global peace, democratic values, freedom of information, health and wellbeing....»
- «We commit to upholding institutional autonomy, academic freedom and integrity, participation of students and staff in higher education governance, and **public responsibility for and of higher education**».

Fundamental values

«...we commit to upholding, promoting, and protecting the following values:

- **Public responsibility for higher education** denotes a set of duties, mainly exercised at the level of the national higher education system, which public authorities must fulfil as part of their overall responsibility for the education sector and society as a whole.
- **Public responsibility of higher education** denotes the obligations of the higher education community to the broader society of which the higher education community is a part.»

Соціальна відповідальність університету:

взаємодія закладів вищої освіти із суспільством для подолання численних загроз глобальному миру, демократичним цінностям, свободі інформації, здоров'ю та добробуту...

Публічна відповідальність вищої освіти:

зобов'язання спільноти вищої освіти перед більш широким суспільством, частиною якого вона є.

Публічна відповідальність за вищу освіту:

сукупність обов'язків, що реалізуються переважно на рівні національної системи вищої освіти, та які органи державної влади повинні виконувати як складову своєї загальної відповідальності за освітній сектор і суспільство в цілому.

Пропозиції від ШІ:

Gemini

Рамки публічної відповідальності (вищої освіти та за вищу освіту) створюють необхідні умови та надають мандат, тоді як соціальна відповідальність університету є практичним набором дій, які університет здійснює, щоб виконати свою частину цієї відповідальності.

Публічна відповідальність вищої освіти:

- системна
- більше дотична до діяльності органів влади
- зобов'язання пов'язані із виробленням політики або здійснюються відповідно до закону

Соціальна відповідальність університету:

- активна позиція закладу щодо суспільного служіння
- добровільні зобов'язання
- індивідуальний вибір політик, програм, ініціатив, форм взаємодії з суспільством
- множинність проявів, відсутність зобов'язань перед державою

Проект ЄС Еразмус+
«Університети – Громади: посилення співпраці /
Universities-Communities: strengthening cooperation (UNICOM)
(2023-2027)»

Мета проєкту:

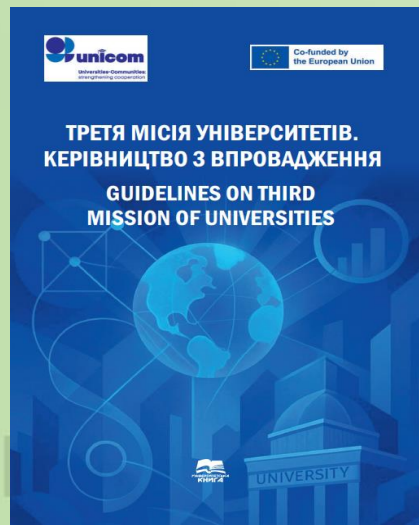
підвищити соціальну роль університетів шляхом посилення взаємодії між університетами та громадами, що призведе до розробки національної політики з підтримки третьої місії університетів із забезпечення соціальної згуртованості, адаптивності, стійкості та процвітання в Україні.

- посилити співпрацю, обмін досвідом та кращими практиками між учасниками консорціуму UNICOM
- підвищити соціальну відповідальність університетів, розвивати взаємодію між університетами – учасниками консорціуму UNICOM та громадами
- підвищити спроможність університетів у сфері розвитку громад та місцевого лідерства
- розробити типові стратегії взаємодії між університетами та громадами на основі потреб та пілотувати їх у залучених громадах
- розробити аналітичну записку, долучитись до формування національної політики щодо посилення третьої університетської місії та співпраці університетів та громад

- Аналіз реалізації третьої місії у власному ЗВО, залучення до її обговорення усіх представників університетської спільноти: здобувачів освіти, академічного та адміністративного персоналу, керівництва
- Обговорення соціальної ролі ЗВО із зовнішніми стейкхолдерами у форматі фокус-групи, визначення їх потреб, запитів, очікувань
- Тренінги, обмін досвідом і практиками, формування спроможності щодо співпраці з громадами
- Розроблення моделі взаємодії з громадою для кожного окремого ЗВО
- Заснування UNICOM-центрів, розроблення робочих програм
- 16.06.2025 : Воркшоп з розвитку волонтерства
- формування студентських команд для участі у **Mechaton UA 2025**

- Монографія «Third Mission of Universities: Ukrainian and EU Approaches»
- Методичний посібник «Третя місія університетів. Керівництво з впровадження»
- 16–17.07.2025: національний Mechaton UA 2025 «Ідеї молоді для стійкого майбутнього українських громад», 10 студентських команд, понад 50 учасників з різних регіонів України.

- 13-15.04.2023 року: Міжнародна конференція “Міжкультурна освіта: щоденне життя та кризовий час”
- 10-12.07.2023: Воркшоп «Третя місія університетів: виклики і європейські перспективи»
- 24-28.07.2023: Міжнародна літня школа “Культурологічні дослідження та культурний діалог у міжкультурному середовищі з метою залучення громад”
- 14-15.12.2023: Конференція “Університет та інклюзія”, Рим, Італія
- 10.12.2024: Воркшоп «Європейські практики реалізації третьої місії Університетів» (обговорення практик взаємодії університетів з суспільством в Італії, Латвії, України, ФРН, Чехії, Швеції)
- 17-21.03. 2025: Міжнародна весняна школа «Інклюзія, соціальна відповідальність та підприємництво. Соціальні інновації для розвитку громад та залучення молоді»
- 17 – 31.10.2025: Міжнародна осіння школа «Відповідальне глобальне лідерство та соціальна стійкість: старі виклики й нові можливості для соціальних інновацій»

Co-funded by
the European Union

ПЛАН ЗАХОДІВ щодо реалізації Стратегічного плану Міністерства освіти і науки України на 2024-2027 роки

Завдання	Заходи	Початок виконання	Завершення виконання
5.2.1.5. Реалізація політики всебічного сприяння волонтерству, соціальним проектам, студентському самоврядуванню в закладах вищої освіти, залучення закладами вищої освіти коштів для реалізації громадських проектів.	1) Розробка рекомендацій щодо посилення третьої місії закладів вищої освіти. 2) Інформаційні заходи щодо популяризації посилення третьої місії ЗВО.	січень 2025 січень 2025	грудень 2025 грудень 2027

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА ЩОДО ПОСИЛЕННЯ ТРЕТЬОЇ МІСІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ |

підготовлена в межах структурного проекту Програми ЄС Еразмус+
«Посилення співпраці між університетами і громадами»
(Universities-Communities: Strengthening Cooperation – UNICOM, <https://unicom.community>, 2023-2027)

ВСТУП

Аналітична записка присвячена питанню актуалізації та легітимізації в системі вищої освіти, інституалізації у вітчизняних ЗВО третьої університетської місії, також означену як «соціальна місія університетів».

Аналітична записка підготовлена в межах проекту з розвитку потенціалу вищої освіти Програми ЄС Еразмус+ «Університети - громади: посилення співпраці» (далі – UNICOM) і має на меті привернути увагу освітянської

- Публічне представлення та обговорення на круглому столі 17.03.2025 в межах Міжнародної весняної школи за участі експертів Міністерства освіти і науки України.
- В межах WP 5 «Dissemination» підготовка публікації «Посилення третьої місії університетів в Україні: стратегії та рішення» (D.5.7).

- Активізація дискурсу щодо третьої університетської місії, взаємодії університетів і громад, відповідальності вищої освіти
- Більше колаборацій та партнерств
- Накопичення та обмін експертизою, досвідом, практиками, їх поширення
- UNICOM-центри функціонують в університетах консорціуму
- Створено робочу групу з посилення третьої місії у Міністерстві освіти і науки України
- Зростання соціальної відповідальності університетів з початком активної фази війни
- Синергія з іншими проєктами та програмами:
 - усвідомлення ЗВО своєї соціальної ролі
 - обговорення концепції прогромадського університету
 - готовність інвестувати у повоєнне відновлення, відбудову

Higher education as the catalyst of recovery in conflict-affected societies

Article in Globalisation Societies and Education • June 2016

DOI: 10.1080/14767724.2015.1127749

- Але українські університети поки не стали каталізаторами повоєнного відновлення.
- Як творці нових знань університети можуть / мають стать суб'єктами формування інноваційних екосистем, що функціонують на рівні територіальних громад, міст, регіонів, можливо, на національному рівні:
 - бути залученими до формулювання інноваційних стратегій (національної, регіональної, міської, інституційної), визначення пріоритетних секторів, напрямів діяльності;
 - брати участь у розбудові інноваційної інфраструктури, вихованні, пошуку, плеканні людського капіталу;
 - надавати підтримку у стимулюванні інноваційної діяльності через:
 - сприяння співпраці, партнерству та «розкриттю талантів» та інновацій;
 - запровадження сприятливого клімату, партисипативного управління тощо.

Дякую за увагу!

Олена ОРЖЕЛЬ

головний науковий співробітник, o.orzhel@ihed.org.ua
Інститут вищої освіти НАПН України <https://ihed.org.ua/>